

Verslag enquête onder Feijenoordsupporters

Amsterdam, augustus 1987
Bureau Criminaliteitspreventie
P.M. de Savornin Lohman en
R.P. van Uffelen

van dijk, van soomeren en partners

Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV
KvK Amsterdam nummer 176.766
Van Diemenstraat 410 - 412, Amsterdam
postadres Mariotteplein 9, 1098 NW Amsterdam
tel 020 - 625 75 37, 626 69 70
fax 020 - 627 47 59

1 INLEIDING

Op 8 augustus 1987 is in de Marathonzaal van het Feijenoordstadion een bijeenkomst gehouden voor jonge Feijenoordsupporters.

Men hoopte op deze supportersmiddag vooral zoveel mogelijk 'problematische' supporters (uit de vakken R, S en T) bijeen te brengen. Het doel van de supportersmiddag was tweeledig: enerzijds wilde men de supporters op de hoogte brengen van de plannen die op dit moment ontwikkeld worden om tot een vernieuwd supportersbeleid te komen, anderzijds wilde men van de gelegenheid gebruik maken om enkele concrete gegevens te achterhalen over (en van) de groep jeugdige supporters.

Met dit laatste doel voor ogen werden externe onderzoeksbureaus. Bureau Criminaliteits Preventie heeft in samenwerking met het onderzoeksbureau Mediad een enquête georganiseerd, waarbij ook de spelers van Feijenoord werden ingeschakeld. Op de supportersmiddag werden de aanwezige supporters aangesproken en meegenomen naar een aparte hoek in de zaal met behulp van een computer waar enquêteurs de supporters ondervroegen. Vrijwel alle bezoekers van deze supportersmiddag konden worden ondervraagd. Enerzijds door de snelle directe verwerking van de gegeven antwoorden op de computer anderzijds door de bescheiden opkomst van de supporters (uit de vakken R, S en T). Totaal werden 106 'problematische' supporters ondervraagd.

2 DE UITKOMSTEN VAN DE ENQUETE

2.1 Kenmerken van de supporters

Aan de supporters is een aantal persoonsgegevens gevraagd zoals hun leeftijd, woonplaats, schoolopleiding, werk etc. In tabel 1 staat een overzicht van deze gegevens.

Tabel 1: persoonskenmerken van de supporters

	absoluut	%
Geslacht (n=106):		
man	83	78
vrouw	23	22
Leeftijd (n=106):		
10-15 jaar	4	4
16-19 jaar	36	34
20-23 jaar	34	32
24 jaar en ouder	32	30
Woonplaats (n=106):		
Rotterdam	53	50
buiten Rotterdam	53	50
Opleiding/werksituatie (n=106):		
schoolgaand	25	24
werkend	60	57
werkloos	21	20
Schoolgaanden: schooltype (n=25):		
LBO	8	32
MBO	7	28
MAVO	1	4
HAVO/VWO	7	28
HBO/WO	2	8
Werkenden: type werk (n=60)		
laag geschoold, handarbeid*	25	42
semi-geschoold, handarbeid	18	30
administratief/boekhoudkundig	9	15
overigen	5	8
onbekend	3	5
*- Laag geschoold is bijvoorbeeld schoonmaker, magazijnbediende, havenarbeider. Semi-geschoold is bijvoorbeeld autospuiter, kapper, loodgieter.		

vervolg -->

<-- vervolg

	absoluut	%
Actieve sportbeoefening (n=106):		
doet zelf aan sport	54	51
doet niet aan sport	52	49
Sportbeoefenaars: type sport (n=66):		
voetbal	32	48
(kick)boksen	8	12
rennen/trimmen/fitness	7	11
overigen	19	29

Uit tabel 1 valt een aantal zaken af te lezen:

1. De groep supporters die meegedaan heeft aan het onderzoek is op een aantal punten mogelijk niet representatief voor de totale groep jeugdige supporters*.
Zo lijkt ons het percentage meisjes of vrouwen (bijna 25%) wat aan de hoge kant. Het percentage 'jonge' jongeren (10-15 jaar) lijkt aan de lage kant te zijn (4%).
Doordat de jongeren in de leeftijdsgroep van 10 tot 15 jaar laag vertegenwoordigd zijn, valt het percentage schoolgangers (+ 25%) ook lager uit dan in werkelijkheid het geval zou kunnen zijn.
2. Opmerkelijk is dat de helft van de onderzochte supporters van buiten Rotterdam afkomstig is.
Overigens zijn deze niet-Rotterdamers grotendeels afkomstig uit nabijgelegen gemeenten en dan met name:
 - Gouda (14 supporters);
 - Schiedam (9 supporters);
 - Dordrecht (7 supporters).
 De overige (23) niet-Rotterdamers komen uit kleinere gemeenten als Vlaardingen, Spijkenisse, Capelle, Papendrecht, Zwijndrecht, Barendrecht, etc.
3. De veel gehoorde opvatting dat jonge voetbalsupporters (en met name de voetbalvandalen) meestal een lage schoolopleiding volgen of hebben gevolgd, wordt door onze gegevens niet bevestigd. Ongeveer een derde van de schoolgangers volgt een LBO-opleiding, een derde doet een opleiding op middelbaar niveau en een derde volgt een opleiding op hoger niveau.
4. Ook de opvatting (of misvatting) dat het 'allemaal werklozen' zijn, blijkt niet op te gaan: bijna 60% van de ondervraagde supporters heeft werk, 20% is werkloos (de rest is schoolgaand).
Bijna driekwart van de werkenden verricht laag- of semi-geschoolde handarbeid, 15% werkt in de administratieve sector.

*. We zeggen 'mogelijk' omdat we geen harde gegevens hebben over de totale groep. We moeten dus afgaan op indrukken.

5. Ruim de helft van de ondervraagden doet zelf actief aan sport, waarbij voetbal (48%) verreweg het meest populair is. Voorts blijkt (staat niet in tabel 1 vermeld) dat met name de schoolgaande jeugd vaak sport beoefent: 72% van hen doet aan sport. Van de werkenden doet 47% aan sport, van de werklozen 38%.

2.2 Voetbalbezoek

Aan de supporters is een aantal vragen gesteld over hun bezoek aan voetbalwedstrijden in het betaald voetbal. Zo is gevraagd hoe lang men al gaat, hoe vaak (naar uit- en thuiswedstrijden) en of men ook andere wedstrijden dan die van Feijenoord bezoekt. In tabel 2 staat een overzicht van de gegevens uit de enquête.

Tabel 2: voetbalbezoek

	absoluut	%
Hoe lang al naar betaald voetbal? (n=106):		
1-3 jaar	12	11
4-6 jaar	28	26
7-9 jaar	21	20
10 jaar en langer	45	42
Hoe vaak in afgelopen seizoen naar de Kuip? (n=106):		
alle wedstrijden in Kuip	71	67
alle wedstrijden van Feijenoord	15	14
enkele malen per jaar (max. 8)	15	14
vrijwel nooit	3	3
weet niet	2	2
In welk vak in de Kuip sta je? (n=106):		
vak R	51	48
vak S	5	5
vak T	36	34
overigen	14	13
Hoe vaak in afgelopen seizoen naar uitwedstrijden van Feijenoord? (n=106):		
elke wedstrijd	52	49
elke competitiewedstrijd	3	3
enkele malen per jaar	37	35
vrijwel nooit/nooit	14	13

vervolg -->

<-- vervolg

	absoluut	%
Hoe vaak in afgelopen seizoen naar competitiewedstrijden van andere betaald voetbal clubs? (n=106):		
nooit	60	57
1-4 keer	31	29
5-10 keer	10	9
meer dan 10 keer	3	3
anders/wil niet zeggen	2	2

Uit tabel 2 kunnen we de volgende conclusies trekken:

1. De meeste ondervraagde supporters gaan al zeer lang naar betaald voetbalwedstrijden kijken: 60% gaat al 7 jaar of langer. Als we het overzicht van de leeftijden (tabel 1) hiernaast houden, dan kunnen we zien, dat de meeste supporters minstens vanaf hun twaalfde jaar naar voetbalwedstrijden gaan kijken.
 2. Uit het tweede staatje in tabel 2 blijkt, dat we hier te maken hebben met een groep zeer trouwe supporters: 86 van hen gaat in ieder geval naar alle thuiswedstrijden van Feijenoord. Uit onze gegevens blijkt voorts (staat niet in tabel 2) dat met name de werkende supporters zeer frequent de Kuip bezoeken.
 3. Uit het derde staatje blijkt dat van de vakken R, S en T -die de meeste jeugdige supporters herbergen- het vak S behoorlijk ondervertegenwoordigd is.
Dat is spijtig, vooral omdat het vermoeden bestaat dat een groot deel van de problematische supporters zich in vak S bevindt**.
- Overigens kunnen we -vooruitlopend op hetgeen we in paragraaf 2.5 zullen bespreken- alvast verklappen dat zich in de onderzochte groep 'voldoende' deelnemers aan voetbalvandalisme bevinden, ook al is vak S ondervertegenwoordigd.
4. Uit het vierde staatje in tabel 2 blijkt, dat ook de uitwedstrijden van Feijenoord veel bezocht worden. Weliswaar niet zo intensief als de thuiswedstrijden, maar toch gaat ongeveer de helft van de ondervraagde supporters mee naar alle uitwedstrijden van Feijenoord.
Van de 'nieuwe garde' (die 1 tot 3 jaar naar het betaald voetbal gaat) bezoekt slechts 17% alle uitwedstrijden van Feijenoord.
 5. Uit het vijfde en laatste staatje in tabel 2 blijkt, dat ongeveer 40% van de supporters ook competitiewedstrijden van andere betaald voetbalclubs bezoekt. Ruim 10% doet dat vrij regelmatig.

*= Waarschijnlijk spelen financiële overwegingen hierbij een rol: scholieren en werklozen hebben over het algemeen minder geld te besteden.

***= We zeggen "mogelijk" omdat we geen harde gegevens hebben over de totale groep. We moeten dus afgaan op indrukken.

Concluderend kunnen we zeggen, dat we hier te maken hebben met een groep supporters die Feijenoord en het voetbal in het algemeen zeer toegedaan zijn. Voor een groot deel van de supportersgroep geldt, dat het bezoeken van competitiewedstrijden in het betaald voetbal (al of niet van Feijenoord) een wekelijks gebeuren is.

Het overgrote deel van de ondervraagde supporters blijkt gebruik te maken van de vakken R, S en T. Dit is de groep waarop in de supportersmiddag gemikt werd (totaal 87%). Spijtig is te moetwn constateren, dat de supporters van vak S ondervertegenwoordigd blijken te zijn op de supportersmiddag.

2.3 Reizen naar uitwedstrijden

Aan degenen die soms of regelmatig de uitwedstrijden van Feijenoord bijwonen is een aantal vragen gesteld over het transportmiddel dat men gebruikt, het gebruik van de combikaart en de voorgenomen wijze van reizen in het komende seizoen. Tabel 3 geeft een overzicht van de antwoorden van de supporters.

Tabel 3: reizen naar uitwedstrijden

	absoluut	%
Wijze van vervoer (n=103):		
trein	67	65
bus	6	6
auto	15	15
motor	-	-
trein of auto	11	11
trein of bus	2	2
anders	2	2
Hoe vaak combikaart gebruikt? (n=103):		
nooit	22	21
1-3 keer	15	15
4-6 keer	12	12
7-9 keer	5	5
10 keer of meer	48	47
Hoe ga je het komende seizoen naar uitwedstrijden? (n=103):		
met de combikaart	55	53
openbaar vervoer zonder combikaart	14	14
eigen vervoer alleen	-	-
eigen vervoer samen met anderen	29	28
weet niet/wil niet zeggen	5	5

Uit het eerste staatje in tabel 3 blijkt dat ruim 84% van de ondervraagde supporters altijd (73%) of soms (trein of auto: 11%) gebruik maakt van het openbaar vervoer (trein/bus) om naar uitwedstrijden te gaan. De overige 15% gaat met de auto. Uit het tweede staatje blijkt dat zo'n 80% van de supporters wel eens gebruik maakt van de combikaart. Ongeveer de helft van de supporters maakt zeer intensief gebruik van de combikaart. Uit het derde staatje in tabel 3 blijkt dat de animo voor de combikaart ietwat aan het dalen is: 53% van de supporters wil het komend seizoen gebruik maken van de combikaart (tegen 79% afgelopen jaar).

Het gebruik van eigen vervoer (samen met anderen) lijkt aan populariteit te winnen: 28% wil met eigen vervoer gaan, tegen 15% in het afgelopen seizoen.

Een nadere analyse van de gegevens (niet opgenomen in tabel 3) leert ons, dat de combikaart vooral in populariteit daalt onder supporters die af en toe (tot 10 keer per seizoen) gebruik maken van de combikaart. De intensieve gebruikers van de combikaart (10 of meer keer per seizoen) willen over het algemeen komend seizoen weer met de combikaart naar uitwedstrijden gaan.

Voorts blijkt dat de intensieve gebruikers van de combikaart vaker positief oordelen over rellen rond de voetbalwedstrijden: 42% van hen vindt rellen 'leuk/spannend', tegen 25% van de weinig intensieve gebruikers van de combikaart (zie ook paragraaf 2.5). Verder neemt 77% van hen deel aan rellen, tegen 53% van de weinig intensieve gebruikers, van de combi-kaart. Deze gegevens vormen een aanwijzing dat er wellicht een 'harde kern' van 'relgevoelige' combi-kaart gebruikers aan het ontstaan is. Supporters die zich niet of minder aangetrokken voelen tot de rellen wijken vaker uit naar andere transportmiddelen.

2.4 Groepsgrootte

In de enquête zijn enkele vragen gesteld over groepsfactoren zoals het aantal supporters waarmee men naar uitwedstrijden gaat en het aantal supporters waarmee men buiten de wedstrijden om contact heeft. In tabel 4 staan deze gegevens samengevat.

Tabel 4: groepsgrootte

	absoluut	%
Met hoeveel andere naar uitwedstrijden? (n=103):		
0-3	12	12
4-6	36	35
7-9	5	5
10 en meer	50	49
Hoeveel supporters zie je buiten de wedstrijden om? (n=106):		
geen	3	3
1-19	49	46
20-39	28	26
40 en meer	25	24
wil niet zeggen	1	1

Uit tabel 4 blijkt dat bijna de helft van de supporters in een grote groep (10 en meer) naar uitwedstrijden reist. Ruim een derde reist in een middelgrote groep (4 tot 9 personen) en een gering aantal supporters reist in een kleine groep (12%).

Uit het tweede staatje blijkt dat de meeste supporters contacten hebben met andere supporters buiten de wedstrijden om. De helft van de supporters ziet maximaal 20 andere supporters, een kwart 20 tot 40 anderen en een kwart meer dan 40 anderen.

Deze laatste uitkomst is nogal verrassend: over het algemeen wordt aangenomen dat deze groep supporters buiten de wedstrijden om weinig onderling contact hebben ('los zand'). Tot slot zijn we nagegaan of er een samenhang is tussen het aantal andere supporters dat men ziet buiten de wedstrijden om en het aantal jaren dat men naar betaald voetbal gaat. Deze samenhang blijkt er niet te zijn. Er blijkt wel een andere samenhang te zijn.

Scholieren zien relatief weinig andere supporters (75% ziet er maximaal 20), terwijl werklozen veel tot zeer veel andere supporters buiten de wedstrijden zien: ongeveer de helft ziet meer dan 40 anderen buiten de wedstrijden om, een kwart ziet er meer dan 60!

De implicatie van deze uitkomsten is, dat de interne samenhang (onderlinge contacten) in de groep jeugdige supporters groter is dan over het algemeen wordt aangenomen. Dit geldt met name voor supporters die werkloos zijn. Op zich biedt dit feit gunstige perspectieven voor het opzetten van activiteiten voor (werkloze) supporters: de groep is minder 'los zand' en dus mogelijk beter te organiseren dan verwacht werd.

2.5 Voetbalvandalisme

Aan de supporters is gevraagd wat men vindt van de rellen tijdens en rond de wedstrijden van Feijenoord, of men zelf wel eens meedoet en zo ja, hoe vaak en op welke manier. Tot slot werd gevraagd of men wel eens is gearresteerd in verband met voetbalvandalisme.

Bij dit gedeelte weigerde overigens een aantal (7) supporters om de vragen te beantwoorden. Wij vermoeden dat deze 7 behoren tot de groep die meedoet aan rellen, maar helemaal zeker is dit uiteraard niet. In tabel 5 staan de gegevens over het oordeel over en de deelname aan rellen tijdens en rond de wedstrijden van Feijenoord samengevat.

Tabel 5: voetbalvandalisme: oordeel en deelname

	absoluut	%	
Oordeel over rellen (n=106):			
leuk/spannend	32	30	
vervelend	38	36	
soms leuk/spannend, soms vervelend	28	26	
geen mening	3	3	
wil niet zeggen	5	5	
Deelname aan rellen (n=106):			
nooit meegedaan	39	37	
wel meegedaan	60	57	
wil niet zeggen	7	7	
Hoe vaak meegedaan? (n=60):			
bijna nooit	16	27	
vrij regelmatig	29	48	
heel vaak	15	25	
	absoluut	%	%
		(n=60)*	(n=107)*
Wat deed je dan?			
verbaal geweld	19	32	18
voorwerpen gooien	14	23	13
voorwerpen vernielen	6	10	6
plunderen/stelen	10	17	9
dronkenschap	10	17	9
vechten	46	77	43
anders	2	3	2
wil niet zeggen	5	8	-
* = Men kon meerdere antwoorden geven op deze vraag. Door 60 supporters werden in totaal 107 'dadens' genoemd. De absolute aantallen zijn daarom twee keer gepercenteerd. In de tweede kolom zijn de antwoorden gepercenteerd op het aantal daders (n=60), in de derde kolom op het totaal aantal opgegeven dadens (n=107).			

Kijkend naar het overzicht van gepleegde daden (tabel 5) valt vooral op hoe groot het aandeel van vechtpartijen in het geheel is: ruim driekwart van de reldeelnemers heeft meegedaan aan vechtpartijen en 'vechten' maakt 43% uit van het totaal aantal opgegeven daden.

Op zeer grote afstand van de vechtpartijen komen daden als schelden (verbaal geweld) en het gooien en vernielen van voorwerpen. Het instrumentele delict 'plunderen/stelen' wordt door een zesde van de relschoppers gepleegd. 'Dronkenschap' wordt eveneens door een zesde van de relschoppers opgegeven.

Een nadere analyse van de gepleegde daden op kenmerken van de plegers leverde geen duidelijke verschillen op, behalve dat de groep supporters die werkloos is relatief wat minder vaak (dan scholieren en werkenden) betrokken is bij vechtpartijen, maar wat vaker bij 'plunderen/stelen' en 'dronkenschap'.

Factoren als leeftijd en aantal jaren voetbalbezoek hadden geen duidelijke samenhang met het type gepleegde daden.

In tabel 7 staat vermeld hoeveel supporters die aan rellen deelnemen ooit zijn gearresteerd, voor welke delicten ze zijn gearresteerd en hoe vaak dat gebeurd is.

Tabel 7: arrestaties in verband met voetbalvandalisme

	absoluut	%	
Wel eens gepakt door de politie bij voetbalrellen? (n=60):			
ja	41	68	
nee	19	32	
Hoe vaak opgepakt? (n=41):			
1 keer	12	29	
2 keer	2	5	
3 keer	4	10	
meer dan 3 keer	23	56	
	absoluut	% (n=41)*	% (n=60)*
Waarvoor opgepakt?			
verbaal geweld	6	15	10
voorwerpen gooien	5	12	8
voorwerpen vernielen	8	19	13
plunderen/stelen	5	12	8
dronkenschap	8	19	13
vechten	25	61	41
anders	3	7	5
wil niet zeggen	1	2	2

*- Op deze vraag kon men meerdere antwoorden geven. In de eerste kolom is gepercenteerd op het aantal opgepakte supporters. In de tweede kolom is gepercenteerd op het totaal aantal opgegeven daden.

Ruim driekwart van de relschoppers is ooit wel een opgepakt door de politie in verband met hun deelname aan rellen tijdens of rond de wedstrijden van Feijenoord.

Ruim de helft van deze groep is zelfs vrij vaak (meer dan 3 keer) opgepakt. Het type daden waarvoor men wordt opgepakt correspondeert met de gepleegde daden uit tabel 5: 'vechten' is de absolute topper, op grote afstand gevolgd door dronkenschap, vernielingen, schelden en gooien met voorwerpen.

Omdat we niet weten wanneer (hoe lang geleden) de supporters zijn opgepakt, kunnen we geen verbanden leggen met zaken als leeftijd, aantal jaren voetbalbezoek etc. Ook is het niet duidelijk of het arresteren van voetbalvandalen een afschrikwekkend effect heeft.

Het feit dat een aantal relschoppers vrij vaak is opgepakt wijst erop dat een arrestatie in elk geval niet iedere relschopper afschrikt.

2.6 Meningen over mogelijke activiteiten en maatregelen

Aan de supporters is gevraagd hun mening te geven over een aantal mogelijke activiteiten en maatregelen die het voetbalgebeuren aantrekkelijker kunnen maken en/of die het gedrag van de problematische supporters een positieve wending zouden kunnen geven. In tabel 8 staan de antwoorden samengevat.

Tabel 8: meningen over activiteiten/maatregelen

Activiteit/maatregel	Oordeel: (procentueel)			
	goed	matig	slecht	geen mening
- een aparte supporters-club voor sidesupporters	59	14	20	7
- één grote supportersclub	66	13	17	4
- een Kuip-band en andere activiteiten bij thuiswedstrijden van Feijenoord	62	13	23	2
- ontmoetingen met spelers, trainer en bestuur van Feijenoord in de Kuip	93	2	4	1
- voetbaltoernooi met sides van andere clubs	63	11	19	6
- sporten met de sidesupporters van Feijenoord	64	12	15	9
- eten en drinken in trein of bus naar uitwedstrijden van Feijenoord	68	8	17	7
- eigen begeleiders bij thuiswedstrijd van Feijenoord	35	18	42	5
- eigen begeleiders bij uitwedstrijd van Feijenoord	51	10	34	5
- Wat wil je liever?				
een kantine alleen voor sidesupporters, of		38		
een kantine voor alle Feijenoord supporters		55		
Geen mening		7		
- Wat wil je liever?				
een kantine die alleen op bepaalde tijden open is, of		27		
een kantine die altijd open is (overdag en 's avonds)		68		
Geen mening		5		

Uit tabel 8 blijkt dat de meeste van de geopperde ideeën redelijk positief worden ontvangen. Voor ontmoetingen met spelers, trainer en bestuur van Feijenoord is bijzonder veel animo.

Een idee dat bij lang niet alle supporters in goede aarde valt is het aanstellen van begeleiders bij uit- en thuiswedstrijden.

Begeleiding bij thuiswedstrijden wordt slechts door een derde van de supporters positief gewaardeerd. Begeleiding bij uitwedstrijden behaalt een krappe meerderheid: 51% vindt het een goed idee.

Aangezien het punt van de begeleiding vrij zwaarwegend is, zijn we nagegaan of er bepaalde groepen zijn te onderscheiden die in meer of mindere mate voor of tegen begeleiding zijn. Deze analyse leverde het volgende op:

- Tegenstanders van begeleiding bevinden zich relatief veel onder de supporters die in grote groepen (10 of meer personen) naar uitwedstrijden gaan: 55% vindt begeleiding bij thuiswedstrijden een slecht idee en 45% is tegen begeleiding bij uitwedstrijden.
- Onder degenen die al langer naar het betaald voetbal gaan (7 tot 9 jaar en langer dan 10 jaar) bevinden zich relatief veel tegenstanders van begeleiding bij thuiswedstrijden: ruim de helft is tegen. Onder degenen die 4 tot 6 jaar naar betaald voetbal gaan is een krappe meerderheid vóór begeleiding bij thuiswedstrijden (54%) en uitwedstrijden (57%).
- Tweederde van degenen die de combikaart intensief gebruiken (10 en meer keer per seizoen) is 52% tegen begeleiding bij uitwedstrijden (35% is voor).
- Voorstanders van begeleiding (uit en thuis) zijn oververtegenwoordigd onder de groep jonge supporters (10 tot 19 jaar) en de 'oudjes' (26 jaar en ouder). De middengroep (20 tot 25 jaar) is vaker tegen begeleiding.

Als we deze losse observaties op elkaar plakken, dan kunnen we voorzichtig het volgende beeld schetsen:

1. Er is een groep jonge 'onervaren' supporters, die af en toe meegaat naar uitwedstrijden (in kleine groepjes). Zeker de helft van deze supporters stelt begeleiding -met name bij uitwedstrijden- op prijs.
2. Daarnaast is er een groep wat oudere (20 tot 25 jaar) supporters, die in grote groepen naar vrijwel alle uit- en thuiswedstrijden van Feijenoord gaat, die begeleiding niet zo erg op prijs stelt. Onze inschatting is dat zich in deze groep relatief veel voetbalvandalen bevinden, die liever niet 'op de vingers gekeken worden' door begeleiders.
3. Tot slot is er een groep 'ouderen' (26 jaar en ouder), die begeleiding redelijk positief waardeert. Deze groep heeft mogelijk het actieve rel-stadium al achter de rug.

Concluderend kunnen we stellen dat begeleiding bij uit- en thuiswedstrijden 'gemiddeld genomen' niet al te veel bijval vindt, maar dat het idee daarom niet zomaar losgelaten moet worden. Bepaalde groepen stellen begeleiding wel degelijk op prijs.

Naast de begeleiding is er nog een punt, dat enigszins omstreden blijkt te zijn. Dat is de vraag of er aparte faciliteiten (supportersclubs, supportersskantine) moeten komen voor side-supporters, dan wel algemene voorzieningen voor alle supporters.

Een kleine 60% van de ondervraagde supporters vindt het een goed idee om een aparte supportersclub voor side-supporters op te richten. Het idee van één grote, algemene supportersclub slaat echter nog beter aan: 66% vindt dat een goed idee. Wat betreft de kantine bestaat er een duidelijke voorkeur voor een algemene kantine voor alle Feijenoordsupporters. Tot slot wil tweederde van de supporters het liefst een kantine die overdag en 's avonds (dus ook buiten de wedstrijden om) open is. Ook deze gegevens zijn nader geanalyseerd, om te achterhalen of er sprake is van subgroepen binnen de supportersgroep, die er verschillende meningen op na houden. Dit levert het volgende beeld op:

- Werkloze supporters zijn relatief vaak voor een aparte side-supportersclub (72% is voor), scholieren voelen relatief weinig voor een aparte side-supportersclub (48% is voor een aparte side-club, 76% is voor een algemene supportersclub).
- Supporters van de 'nieuwe garde' (1 tot 3 jaar naar het voetbal) voelen meer voor een algemene supportersclub (83% is voor, tegen 57% van de 'oude garde') en voor een algemene kantine (76% is voor, tegen 47% van de oude garde).

Concluderend kunnen we stellen dat met name de wat jongere supporters, die nog niet zo lang supporters zijn, open staan voor algemene faciliteiten (supportersclub, kantine). De 'oude garde' voelt relatief meer voor aparte faciliteiten, en dan met name degenen van de oude garde die werkloos zijn. Overigens is het niet zo dat de oude garde het idee van algemene faciliteiten volledig afwijst, maar de voorkeur voor aparte faciliteiten is wel wat groter.

Tot slot hebben we nagegaan of de supporters die zelf actief aan sport doen zich meer aangetrokken voelen tot de voorgestelde sportactiviteiten (voetbaltoernooi tussen sides, sporten met de eigen side) dan niet -sportende supporters. Dat blijkt niet het geval te zijn.

3 CONCLUSIES

Aan de hand van de in hoofdstuk 2 besproken gegevens kunnen we een aantal samenvattende conclusies formuleren. Maar eerst is een waarschuwing op zijn plaats: het gaat hier om een **steekproef** uit een veel grotere groep personen. We hebben geen gegevens over deze grotere groep, zodat we niet kunnen nagaan hoe representatief deze steekproef is voor de totale groep. Eén ding is zeker: de supporters uit vak S zijn nauwelijks bereikt. Aangezien wordt aangenomen dat zich met name in vak S een grote groep problematische supporters bevindt, zijn de resultaten van de enquête mogelijk enigszins vertekend. Het gedrag en de mening van deze problematische supporters komt niet goed uit de verf.

Dit heeft vooral consequenties voor:

1. De gegevens over de deelname aan rellen tijdens de wedstrijden van Feijenoord: de hier gepresenteerde cijfers geven waarschijnlijk een onderschatting van de 'gemiddelde' deelname aan de rellen door de supporters in de vakken R, S en T tesamen.
2. De oordelen over mogelijke maatregelen en activiteiten: het is mogelijk dat de vak S-supporters er andere ideeën op na houden, met name over de (on)gewenstheid van begeleiding bij thuis- en uitwedstrijden en het al of niet creëren van aparte faciliteiten voor side-supporters.

Dit laatste punt impliceert dat het onverstandig zou zijn om, bij de keuze van maatregelen, enkel en alleen af te gaan op de uitkomsten van deze enquête. Voordat concrete keuzes gemaakt worden zou gepeild moeten worden hoe de vak S-supporters tegenover de overwogen maatregelen staan, op zijn minst door de informele leiders uit vak S te polsen.

Ten aanzien van de supportersgroep die heeft meegedaan aan de enquête kunnen we -op basis van de gegevens die in hoofdstuk 2 werden besproken- de volgende algemene conclusies formuleren:

1. De meeste geënquêteerden zijn zeer trouwe Feijenoordsupporters die in ieder geval iedere thuiswedstrijd en in veel gevallen iedere uitwedstrijd van Feijenoord bezoeken.
2. Een fors deel (43%) van de supporters bezoekt ook wedstrijden van andere clubs in het betaald voetbal, alhoewel slechts enkelen zeggen ook supporter te zijn van andere clubs dan Feijenoord. Het bezoek aan wedstrijden van andere clubs blijft in de meeste gevallen beperkt tot enkele malen per seizoen.
3. De meeste supporters (84%) maken altijd of soms gebruik van het openbaar vervoer als zij naar uitwedstrijden van Feijenoord gaan. De overige supporters -voornamelijk werkende jongeren- gaan over het algemeen met de auto.
4. De combikaart wordt door 80% van de supporters wel eens gebruikt, ongeveer 50% maakt zeer intensief gebruik van de combikaart.
5. Er zijn aanwijzingen dat het animo voor reizen met de combikaart aan het afnemen is, met name onder jongeren die op dit moment niet zo vaak gebruik maken van de combikaart.

De huidige groep van 'intensieve gebruikers' van de combikaart is over het algemeen voornemens ook in het komende seizoen met de combikaart te reizen. Deze groep onderscheidt zich van de overige supporters in die zin, dat het percentage jongeren dat rellen rond de wedstrijden positief beoordeelt en aan de rellen deelneemt boven het gemiddelde ligt.

Het (massaal) reizen met de combikaart lijkt een verzetje op zich voor deze 'relgevoelige' jongeren.

6. De supporters blijken beduidend meer onderlinge contacten buiten de wedstrijd om te hebben, dan over het algemeen wordt aangenomen. Wat deze contacten inhouden (aard, intensiteit) is niet bekend. De 'oude garde' die al 10 jaar of langer naar wedstrijden in het betaald voetbal gaat, heeft niet meer contacten met andere supporters hebben dan de 'nieuwere' supporters. Werkloze supporters hebben wel beduidend meer contacten met andere supporters dan schoolgaande en werkende supporters. Op zich biedt het feit, dat er meer onderlinge samenhang is in de supportersgroep dan verwacht werd, goede aanknopingspunten voor het organiseren van supportersactiviteiten buiten de wedstrijden om.
7. Slechts een derde van de supporters vindt rellen bij de wedstrijden 'leuk', toch heeft bijna 60% ooit wel eens meegedaan aan de rellen. Ook een deel van de supporters die de rellen vervelend vinden en een deel van degenen die ambivalent staan tegenover de rellen, doet -als het erop aan komt- wel degelijk mee aan de rellen. Het is aannemelijk dat hierbij een negatieve vorm van groepsdruk (meedoen is stoer) een rol speelt.
8. Bij het type daden dat wordt gepleegd tijdens de rellen springt het meedoen aan vechtpartijen sterk in het oog. Andere vormen van wangedrag (schelden, gooien, vernielen, stelen, dronkenschap) worden beduidend minder vaak vermeld.
9. Ruim tweederde van de supporters die deelnemen aan de rellen is ooit wel een gearresteerd bij de rellen. Het type daden waarvoor men wordt opgepakt komt in grote lijnen overeen met de opgave van gepleegde daden. De pakkans voor schelden en gooien van voorwerpen ligt (begrijpelijk(er)wijs) wat lager dan gemiddeld. Het is onduidelijk of het opgepakt worden een afschrikkend effect heeft. Uit het feit dat bijna 60% van de opgepakte ouders meer dan drie keer is opgepakt blijkt wel, dat een arrestatie niet iedereen afschrikt.
10. Activiteiten en maatregelen die het supporterschap aangenamer maken (eten en drinken in de trein, sportactiviteiten, voetbaltoernooi, ontmoetingen met spelers/trainer/bestuur) worden door een meerderheid van de supporters positief beoordeeld.

Het instellen van begeleiding bij uit- en thuiswedstrijden is een omstreden onderwerp: jonge (tot 20 jaar) en oudere (26 jaar en ouder) supporters stellen begeleiding meer op prijs dan de middengroep van 20-25 jarigen.

Ook de vraag of er aparte faciliteiten (supportersclub, kantine) voor side-supporters moeten komen, roept zeer verschillende reacties op. Over het algemeen staat de 'jonge garde' meer open voor algemene faciliteiten, terwijl de 'oude garde' (10 jaar of meer voetbalbezoek) een lichte voorkeur heeft voor aparte faciliteiten voor side-supporters.

